

Чаура Наталія

м.Херсон

chauranata@gmail.com

ЗОНИ ПЕРЕТИНУ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТА ЕСЕЇСТИЧНИХ ТЕКСТІВ НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ «КУР'ЄР КРИВБАСУ»

Літературно-художня періодика в історії мистецтва слова завжди була носієм національної ідеї та засобом пробудження патріотичних почуттів громадян країни. «Кур'єр Кривбасу» – щомісячний часопис, котрий містить оригінальні й перекладні літературно-художні твори різних жанрів, знайомить читачів з подіями літературного життя, формує літературно-громадську думку.

Мета дослідження – проаналізувати есеїстику як художньо-публіцистичний жанр на сторінках українського часопису «Кур'єр Кривбасу» за 2000, 2004 та 2011 роки.

Есе – симбіоз різних форм суспільної свідомості (художньої, наукової, побутової). Основною жанровою ознакою есею є саме світоглядні концепти та зорієнтованість на власне авторській концепції митця, його особистісним світоглядним «я». Ефект жанрової свободи створюється відсутністю жорстоких композиційно-мовленневих схем. Таким чином ми погоджуємося з думкою М. Балаклицького, що есе тяжіє як до літератури, так і до публіцистики і є певним художньо-публіцистичним жанром. Для визначення поняття публіцистика існує низка визначень. У своїй статті ми апелюємо до характеристики А. Борець, яка стверджує, що публіцистика – це твори, де оперативно досліджуються й узагальнюються з різних позицій (особистих, групових, державних, загальнолюдських) актуальні факти та явища з метою впливу на громадську думку, суспільну свідомість, а відтак на соціальну практику [2, с.7].

Публіцистичні матеріали у часописі розміщено за тематичними групами, а саме: культурологічна, літературна, політична, народознавча. Зокрема, культурологічна тема простежується в творі В. Габора «У гостях в Олександра Жовни в Новомиргороді», поданому в номерах 317-319 за 2016 рік. Публіцист зображує, на перший погляд, прості й буденні речі: думки людини, її оточення: *«на стінах одні фотографії Сашка <...>, там в кутику є фото дружини <...> у його затінку»* [3, с.264], розмірковує над швидкоплинністю життя та з сумом наголошує, що час минає. Автор твору опрацьовує значущі епізоди з життя Олександра Жовни з метою виявити особливості манери письма. Таким чином, використання фактичних даних, що залежно від цільової спрямованості й ракурсу описуваних явищ порівнюються, зіставляються та протиставляються, дозволяє авторам публіцистичних творів вибудувати на ґрунті обраного матеріалу оригінальні концепції.

Звертаючи увагу на есеїстичні доробки часопису, слід зазначити, що письменник-есеїст перестає бути ретранслятором інформації, а набуває все більшої самостійності. Яскраве авторське «я», що виражене активною життєвою позицією, переконливість і слухні зауваги набувають значного поширення у журнальній публіцистиці. Тому, найбільш продуктивним при аналізі есеїстики, на наш погляд, є виділення тематичних різновидів окресленого жанру, пов'язаних з індивідуальним авторським стилем – автобіографічне, біографічне есе, есе-мандрівка. Найбільш поширеними у часописі «Кур'єр Кривбасу» стали есе-мандрівки. Наприклад, «Есеї мандрівок» О. Ільченка (№256-257 за 2011 р.) композиційно складається з чотирьох частин, що мають назви. У першій частині «Суботній ранок в комісаріаті поліції». Автор окреслює чіткий часопростір: дія відбувається протягом тижня перебування за кордоном у Голландії. Митець називає та чітко описує персонажів своєї подорожі *«дві заспані, пожмакані постаті – саме оті теленні, тобто я з моїм другом Олексієм»* [3, с. 362]. Свого товариша письменник асоціює з провідником до іншого світу *«провідник невіданими шляхами Європи»* [3, с. 362], адже він вже *«...надцять років як жив у Німеччині»* [3, с. 363]. Мотив подорожі є провідним у «Есеї мандрівок» адже головні герої мандрують в межах *«якогось кривобокого трикутника: Франкфурт-на-Майні – Париж – Амстердам»* [3, с. 363] і вирушають на пошуки зниклої машини. Автор порівнює Голландію та Україну і наголошує на схильностях кожного з народів до порушення та дотримання правил, що діють у межах певної держави.

Наступна частина – «Вечеря в «Ла скала» – є продовженням подорожі. О. Ільченко вдало змальовує урбаністичні пейзажі, апелюючи до сакральних образів води та дзеркала. Читачі мають змогу відчутти всю красу міста, адже митець вдається до слухових образів, що вказує на спокійний, розмірений ритм міста. Автор асоціює місто з декорацією чи музеєм. У ньому поєдналися *«страшні веселоці, танатологічні жахи й ледь прихований за вдаваною пристойністю еротизм. Місто-машкара, місто-загадка, місто, що бентежить і дає насолоду кожному; місто вічне й мінливо-рухливе...»* [3, с. 366]. Найбільше письменник любить Антверпен о третій ночі. Цей час у міфології є містичним, адже вирізняється показом найбільшої потойбічної активності. У творі саме вода дає життя усьому живому в місті та підтримує його, приховуючи у своїх водах *«незнищенні модринові палі, які тримають усі будинки»* [3, с. 366]. Крім того, вона є показником часу *«у чорних нічних водах»*. Автор вважає, що саме з води вийшло місто і тільки вона може його поглинути. Після відвідин цього незвичного і водночас містичного міста *«І ти – вже не ти»*. Ще одним подібним образом є дзеркало або «люстро». У культурологічному просторі дзеркало сприймається як інструмент магії, позиція та образ проектного бачення, універсалія культури. В аналізованому есе воно моделює простір і час, саме завдяки йому може існувати минуле та

майбутнє. З'являючись за переломної фази, дзеркало заводить психічні механізми пам'яті, асоціативності, уяви і включає власну логіку художнього часу. Це мінлива категорія, що здатна переміщати подорожніх від реальності до фантастики.

«Вічні кола у старому скверику» описують циклічність історії та «прогнозовану» зміну часу. Йдеться про прагнення керівництва держави до монументальної пропаганди. Не залишається поза увагою і бажання до зміни вулиць, присвят алеям, паркам імен чи прізвищ. Автор наголошує на зміні часу: замість одних монументів будуються інші, проте не завжди вдало обираються образи, що слід презентувати *«в масштабах окремо взятого скверику»*. Загальна характеристика держави читається крізь призму обраного монументу: *«...за зовнішнім матеріалом «під камінь» криється страшна порожнеча. І це був чудовий символ зниклої незабаром держави та її влади, символ створений злодійкуватими робітниками, які поцупили всі будматеріали, які могли»* [3, с.371]. Після нищівної критики державного ладу письменник стверджує, що *«Всі ми завчено робимо вічні кола на одному місці»* [3, с. 372]. Саме тому герой разом зі своїми супутниками продовжує подорожувати. Особливу роль відіграє мотив дороги. Це місце випадкових зустрічей, тут перетинаються в одній часовій і просторовій точці шляхи багатьох різних людей – представників всіх станів, віросповідань, національностей тощо.

Отже, загалом публіцистика має значний вплив на формування громадської думки, адже митці слова порушують актуальні нині проблеми національного самоусвідомлення та українськості як культурно-політичного явища. Натомість есеїстика на сторінках часопису «Кур'єр Кривбасу» відзначається романтичним підходом, історичним дискурсом, спрямованістю на пробудження української національної свідомості з редукуванням авторського «я» на користь глобальних проблем національної історії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балаклицький М. Есе як художньо-публіцистичний жанр: Методологічні матеріали для студентів спеціальності «Журналістика» / М. Балаклицький. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 74 с.
2. Борець А. Публіцистика Петра Стебницького: проблема держави та нації: автореф. дис. ...канд. наук із соц. комунікацій: спец. 27.00.04 – теорія та історія журналістики / Андрій Анатолійович Борець. – К., 2012. – 18 с.
3. Габор В. У гостях в Олександра Жовни в Новомиргороді / В. Габор // Кур'єр Кривбасу. – 2016. – № 317-319 – С.264-266.
4. Ільченко О. Есеї мандрівок / О. Ільченко // Кур'єр Кривбасу. – 2011. – № 256-257. – С. 362-376.